

Arkadiusz Jełowicki

Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie

Jarosław Pawlikowski

Muzeum Etnograficzne im. Marii Znamierowskiej-Prüfferowej w Toruniu

III edycja Konkursu PTL — Nagroda im. Antoniego Kaliny w kategorii wystawa roku

Jury III edycji

W 2022 roku Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego (PTL) ogłosił trzecią edycję Konkursu PTL — Nagroda im. Antoniego Kaliny w „Kategorii II: Najciekawsza wystawa o tematyce etnologicznej/antropologicznej”. Powołał przy tym komisję konkursową (dalej jury), która zebrała się 10 sierpnia 2022 roku w składzie: prof. Katarzyna Barańska (PTL O/Kraków, Uniwersytet Jagielloński), Anna Grabińska-Szcześniak (PTL O/Śląsk, Muzeum Górnośląskie w Bytomiu), dr Arkadiusz Jełowicki (PTL O/Poznań, Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie), Jarosław Pawlikowski (Muzeum Etnograficzne im. Marii Znamierowskiej-Prüfferowej w Toruniu). Ostatni juror zgodził się dołączyć do komisji konkursowej jako laureat, współautor-kurator wystawy czasowej *Ceramika Jana Limonta*, która w 2021 roku otrzymała Nagrodę im. A. Kaliny właśnie w tej kategorii.

Na tegoroczny konkurs zgłoszono siedem wystaw przygotowanych przez sześć muzeów oraz jedną przez osoby prywatne. Wszystkie zgłoszone ekspozycje zostały zakwalifikowane do dalszej procedury.

W roku 2022 zgłoszono następujące wystawy:

- *Drzeworyt ludowy — zaginiona sztuka?*, organizator: Muzeum Śląskie w Katowicach; kuratorka: Krystyna Pieronkiewicz-Pieczko.
- *Fotogawęda. Ze zbiorów Mieczysława Cholewy*, organizator: Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie, kuratorka: Joanna Banaszek, współpraca: Marta Czerska dr Józef Zalewski, Agnieszka Grabowska, Małgorzata Kunecka, Agnieszka Jeż, Alicja Kobus, Barbara Kowalczyk, dr hab. Grzegorz Majkowski.
- *Naprawiacze*, organizator: Muzeum Etnograficzne, Oddział Muzeum Narodowego we Wrocławiu, kuratorki: Olga Budzan, Marta Derejczyk, współpraca: Elżbieta Berendt, Dorota Jasnowska, Hanna Golla, Jacek Bohdanowicz, Joanna Kurbiel.
- *Sąsiedzi. Od narodzin aż po śmierć. Fotografie Franciszka Lepicha z Oleszki*, organizator: Muzeum Wsi Opolskiej w Opolu, kuratorka: Magdalena Górniak-Bardzik, współpraca: prof. Teresa Smolińska, prof. Marek Szyryk.
- *STAGED OTHERNESS*, wystawa internetowa: <https://stagedotherness.eu/#>, <https://www.facebook.com/IAEPAN/>, kuratorzy: Dagnosław Demski, Dominika Czarnecka, wystawa w języku angielskim.
- *Zbuntowane malarstwo. Obrazy Zbigniewa Wypijewskiego*, organizator: Muzeum Etnograficzne im. Marii Znamierowskiej-Prüfferowej w Toruniu, kuratorka: Bożena Olszewska.
- *Zorze*, organizator: Muzeum — Kaszubski Park Etnograficzny im. Teodory i Izydora Gulgowskich we Wdzydzach, kuratorka: dr Katarzyna Kulikowska.

Ocena wystaw

Podobnie jak w poprzednich edycjach Jury oceniało wystawy według czterech kryteriów. Dla przypomnienia były to: *pomysł/idea* (motywacja organizatorów, główny cel, główne założenia, pytania badawcze); *kreacja/oprawa* (spójność z założeniami, realizacja celów, nowatorstwo i czytelność oprawy, umiejętność właściwego wykorzystania współczesnych środków medialnych); *edukacja* (środki multimedialne, działania interaktywne, pomysły na działania towarzyszące) i *promocja* (wydawnictwa, sposoby dystrybuowania, linki do mediów, frekwencja).

Wynik Konkursu

Na wstępie Jury wyraziło uznanie dla wszystkich twórców i organizatorów zgłoszonych do konkursu wystaw. Pomimo nadal trwającej pandemii Covid-19 zdołali oni zorganizować i zaprezentować ekspozycje, które w większości stanowiły przedsięwzięcia *off-line*. Docenić należy, że w tak trudnym dla wszystkich czasie twórcy i realizatorzy podjęli wyzwanie wypełnienia celów statutowych swoich instytucji, wykazując się przy tym mobilnością, elastycznością oraz kreatywnością w adaptacji do zupełnie nowych norm wystawienniczych. Tym samym składamy wszystkim najserdeczniejsze podziękowania i wyrazy szacunku dla znakomicie wykonanej pracy. Wszystkie wystawy zasługują na wyróżnienie.

Decyzją jury w trzeciej edycji Konkursu PTL im. Antoniego Kaliny „Kategoria II: Najciekawsza wystawa o tematyce etnologicznej/antropologicznej” nagrodzona została wystawa: *Naprawiacze*, której organizatorem było Muzeum Etnograficzne, Oddział Muzeum Narodowego we Wrocławiu, a kuratorkami Olga Budzan, Marta Derejczyk. Miejsce drugie zajęła wystawa *Zbuntowane malarstwo. Obrazy Zbigniewa Wypijewskiego*, której organizatorem było Muzeum Etnograficzne im. Marii Znamierowskiej-Prüfferowej w Toruniu; kuratorka: Bożena Olszewska. Miejsce trzecie *ex aequo* zajęły wystawy: *Drzeworyt ludowy — zaginiona sztuka?*, organizator Muzeum Śląskie w Katowicach; kuratorka: Krystyna Pieronkiewicz-Pieczko oraz *STAGED OTHERNESS*, wystawa internetowa: <https://stagedotherness.eu/#>, <https://www.facebook.com/IAEPAN/>, kuratorzy: Dagnosław Demski, Dominika Czarnecka.

Nagrodą główną uhonorowano Muzeum Etnograficzne we Wrocławiu. Zorganizowana przez tę instytucję wystawa poruszyła ponadczasowy i ważny społecznie temat tzw. recydingu i ponownego wykorzystania rzeczy codziennego użytku. Jak się okazuje obecnie popularna idea *zero waste* nie jest zjawiskiem nowym, a jej przejawy dawało i nadal daje się zauważyć w niemal każdym gospodarstwie domowym. Twórcom udało się zebrać na wystawie inspirujące przykłady często zwyczajnych i powszechnych w użyciu obiektów, które pod wpływem prostych zabiegów zyskały „drugie życie”. Autorzy wystawy w niezwykle atrakcyjny i przejrzysty sposób udowodnili, że w starych, zużytych i z pozoru nieatrakcyjnych przedmiotach można dostrzec piękno i ich funkcjonalność. Nierzadko wystarczą do tego zaledwie klej, nici, skrawki z pozoru niepotrzebnej tkaniny

i ludzka inwencja. Ekspozowane na wystawie obiekty stanowiły przykłady szerokiego spektrum napraw, przeróbek i nadawania im nowych funkcji, przez co stanowią one swoisty hołd dla ludzkiej inwencji i kreatywności. Twórcy wystawy udowadniają tym samym, że każda rzecz ma swoją wartość, o której decyduje ich funkcja, użyteczność, czy też emocje z nią związane. Autorzy kierowali się również ideą uniwersalności, zestawiając ze sobą zarówno obiekty z muzealnych magazynów, jak również wytwory współczesnych artystów i domorosłych „naprawiaczy”.

Wystawie towarzyszył również szereg działań edukacyjnych w formie warsztatów i lekcji muzealnych oraz treści propagowanych drogą internetową i adresowanych do różnych grup wiekowych. Cykl edukacyjny uwieńczony został konkursem pozwalającym odwiedzającym zaprezentować własne realizacje wpisujące się w ideę wystawy. Wystawie towarzyszyła publikacja pt.: *Naprawiacze* prezentująca przykłady współczesnych projektów *zero waste*, promującą ekologię i samą ideę „przeróbki”, także w wymiarze symbolicznym. Paradoksalnie wielkie uznanie należy się twórcom za to, że wytworzenie promocyjnych gadżetów uznali za sprzeczne z ideą wystawy. Promocja realizowana była więc niemal w całości za pośrednictwem, mediów społecznościowych i Internetu.

Nagrody

Dyplomy poświadczające sukces w Konkursie w sposób uroczysty wręczono na 97 Walnym Zgromadzeniu Delegatów PTL w Bytomiu 22 września 2022 roku.